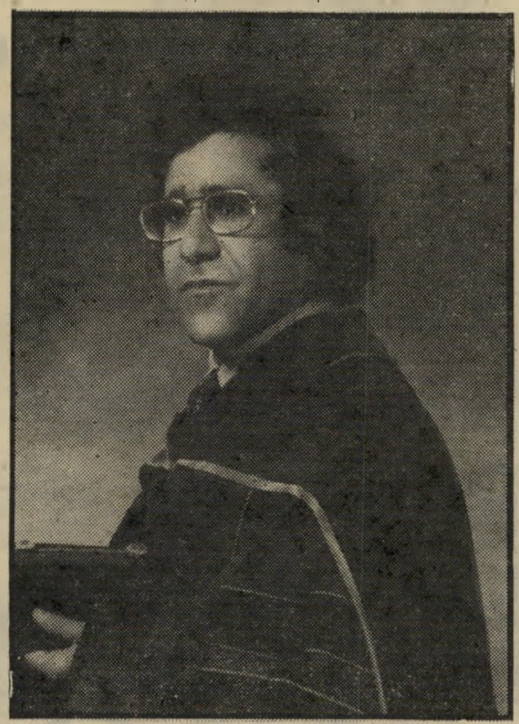

מאת

הנער שהחזיק בידו טרנזיסטור אמר משהו על פיז'מה ועירקים ותחתונים, על הבנים של קוקו בקלאווה. על תחתונים ועל חלון ראווה ופיגור... וגר מעתוק עם גולדמן וקוקו בקלאווה עם אהרונוביץ' ירבץ... תגיד, כמה גרעיני אבטיח קנית לכבוד הסרט?..."

זיכרונות גזעניים מארץ הקודש

השוער גרועים מכל היו שניים-שלושה אשר במיקצועם האזרחי היו פירחייגלבים*. הללו טיפחו כמשך שנים את צפוני זרתיים: הידרון, טיגלון, שיפצון ושמרון מכל מישמר. מראהו של גידול זה היה מעורר באלוק גוקל מחשבי גופני, ונאלץ לנשור שפתיו ולשתוק עד שהחל לזעק כי מסוגל הוא כבר להעביר פגע זה מן העולם המלאכה לא היתה קלה כל-כך. צריך היה להשיג להם מספרים לשם אותה נטילה, צריך היה לבדוק את כפזי תיהם לאחרי-מעשה — ואילו פרחייגלבים נילחמו על שימור צפוני-טיפוחיהם כאילו נישמטם היא השוכנת בהן. סיפרו של לב חקק מהווה מעין גזענות-נגדית לזו של משה שמיר. את גיבורו הוא משיב לגלות, גלות אמריקה: פוגש אתה כאן באמריקה בני עדות-המזרח, והם איכ"ל לים ושותים ושמים ומצליחים, אך מייד מתגלה שהפעם עדיין פתוח. שנים של מחסור, של תת-דיור וצפיפות, שנים של איהלים וצריפים ובתים רעועים. שנים של פיכת חות רגישה והרגשת יכולת נכסתימה בתיפסול — לא כנקל תימחנה. יש ומרירות אותה, שמקורה בשנים הלפי להן, שום דבר לא יוכל להמתיקה...

לב חקק

המהפכנית היהודיה-גרמניה, רוזה לוכסמבורג, כתבה פעם שאנשים מתחלקים לשני סוגים: נטולי עמוד-שדרה הזוחלים על גתונם בארץ אחרת, שקועים במרירות ש, שום דבר לא יוכל להמתיקה... כאן מתחיל סיפור האסופים להפוך יצירה מוגנטאלית של התחדדות. רומן פאתולוגי שבו מתאר לב חקק את המירוץ-לצמרת של לב חקק, במהלכו הוא מתאר את מיפגשו עם ילדי ארץ-ישראל, הלבנה: ראיתי עצמי כנציג ילדי המעברה שהוטלה עליו תחרות כבדה עם ילדי העיר, אותם הכרתי רק מהספרים. בתור שליח ציבור היה עליו להוכיח עליונות פיזית ונפשית: עלי למהר להזמין כל מי שיערער על עליונותו להתחרות במסלול ארוך, ומוי שיפול — יישמט, ומוי שיגיע ראשון — לו זר הרפנה... מרגע שנכנס גיבורו של לב חקק לאותה תחרות אור לימפית, שבסופה ממתנה לו קתדרה אמריקאית לסיפורת עברית, נימת סיפורו הופכת, יותר ויותר, כזו המזכירה את סיפורות של כתבלי יוזף גבלס הגרמני, תוך מחול של צביעות והתחסדות מעורר-סייורה: כשנקלעתי לשחק עם ילדים בני גילי בשכונת היה עלי לדעת להשיב לשאלות קשות: מדוע הגבות של העירקות מחוברות? ... שמעת איך הוא מדבר? בחיוב שלי לא שמעתי דברים כאלה. צ'חצ'ח, לא אומר, תחכה, אומר, המתן, ראה בתלון ראווה תיק ואומר לאיציק, אני חפץ מאד בתיק/ נשבע לך שכך אמר... ומה עלי להשיב בשעת מישחק כאשר מושהו מפנה מבטו הצידה ושר בחיך ערמומי: ערבי מסריח... עירקי מלובלך... ומשהו שואל, תגיד ת/אמת, המכפסיום והחולצה זה מהמיובלה של חירייה, נכון?

בנידוד תרבותי ותקופה קילם לעולם לא יישמע בקול אדם ששמכותו ומרותו מרעידות מעוללים... הקורא, שעדיין לא הבין אנה מובילה דרכו הסיפורית של לב חקק, ימצא מן הסתם את החוש המקשר בקטע כמו: האנשים במעברה נאבקי כדי לרעוב פחית, לחוש פחות בקור. עיבורית לא ידעו. את זכויותיהם לא הבינו. אם הבינו — לא ידעו לעמוד עליהן. עכורים היה פירוש חזון תחיות העם בארצי — חיוב של סחי ומיאים, של המיסה, של התנוונות נפשית וגופנית... האסופים הוא ספר מאוס, רצוף גזענות. של סופר צעיר שעלה בנעוריו מעיראק. גזענות המופנית כל כולה לעבר ישראל הראשונה, הלבנה, האשכנזית, הטחורה, החלוצית — וזאת, מבלי למצוא בה אף נקודה אחת של אור.

ב. טינופת על נהרות מנהאטן

איני בה להגן כאן על ארץ-ישראל, היפה, הנקיהה ומצוחצחתה. גם לה יש הסיפורת הגזענית שלה. סיפ' רות ז', את עמודיה ניתן להטיל לעבר פחייגלבים של ההיסטוריה. אין קל מלכתוב סיפורת גזענית רדודה. והי סיפורת של ליבוויצרים, וליבווי שכזה אינו תובע להעי' מיקב דמויות של גיבורים סיפורתיים, אלא לתארם בשטי' חות רדודה מבוהן. דוגמה לסיפורת גזענית מביית-האול' פנא של, ארץ-ישראל היפה ניתן למצוא בספר במוידי' של משה שמיר*, שם הוא כותב: ...מילחמה גדולה עשה על נטילת-צפוניים. מן הצמח הזה נתגלו לו כמה גידולים שהיה בהם כדי לספר את

א. טרמפ על מצוקה
היי מגיל שבע עד ארבע-עשרה עברו עלי במעברות. היו שמות והיו שמות: סקיה והרצליה, חירייה ונהריה, קבריה ותל-אביב. קצת דברים על חיינו במעברות אספר... כך פותח לב חקק, "עור-דין בעל תואר דוקטור במדעי הרוח, המלמד סיפורת עברית באוניברסיטה של קלי-פורניה בלוס-אנג'לס" את סיפורו האסופים*. בספר, העוסק בעלייתם של יהודי בבל, מנסה לב חקק להתמודד באופן סיפורי עם מצוקותיהם של בני גולה זו ותהליך קליטתם, או אי-קליטתם, בארץ. הנושא זכה עד כה בכיסוי סיפורי ממצה ומאלף, מצידם של סופרים כישרוניים כשימון בלס** וסמי מיכאל*** וכן בסיפורי של יצחק בר-משה, שראו אור בעברית. בניגוד לסופרים מחוננים אלה, שהוכיחו בספריהם יכולת סיפורית, תי אורית וריאליסטית שכל סיפורת יכולה להשתבח בהם — האסופים הינו נאוס-הגנה שמצני, שבוערתו מנסה מחברו לנמק ולהוכיח את הסיבות שהביאו אותו לעזוב את ישרא, ולסבר את האופן הענין לפשר שהות גיבורו באר-צות-הברית.

בפרקים הראשונים של האסופים מצויים כמה תיאורים שבכוחם להאיר את המצוקה והסבל של גיבורו ועשרות אלפים אחרים בארץ, מייד עם עלייתם אליה: ארץ זבת חלב ודבש, וכנרדנו זבים מים. גרוני ואזני זבים מוגלה. ריח רע עולה מפי. רופא — חלום חלמאי. זכרתי את קור הישיר אשר לנו בעירק. חלוצים שם מחכים, עם תרמיל ועם מקל, לעלות לארץ-ישראל... אם להת-עלם מ,סיר-הבשר אשר בארץ-צפוניים של לב חקק, הרי יש להתיחס במלוא כובד-הראש לאמיתות הקליטה של מדינת-ישראל הצעירה, בראשית שנות ה-50: אני לא אוהב את רוב המורים שלי. הם קשים כל-כך, לא אוהבים אותנו. מאיפה מצאו אותם? מאיפה באו אלינו? מי שם אותם עלינו? אנחנו ילדים עצבניים, לא-ישקטים, רעבים, קר לנו. הצריפים שבהם אנחנו לומד הים רעועים. אין מספיק כוסאות ושלחנות, הרבה ילדים לא מכינים שיעורים, והמורים תמיד אומרים לנו, אותם כאלה ואתם כאלה, שאנחנו תמיד לא כסדר, שההורים שלנו מהמורכב ופרימטיביים ועצלנים, ושכגלל זה אנחי נו כאלה... המורה לאנגלית צועקת כל הזמן, אפילו תמותו לא תרעו אינגלית?!... המהנכת שינאת איתנו בעיניים. צוחקת והרוק יוצא עלינו; פרימטיבי, לבוא מן המורכב. חיות. איזה אבא, איזה אמא בבית. מלובלך! השיעורים לא לכין. עבודה לא לכתוב. הוא כולנו ביחד לצועק, הוא לצחוק. אנחנו הוא רק דבר למישחקים, או לפעמים, אנחנו לעובד כפרדים כשבילכם, לצועק עם אנגלים. האנשים שלנו ממו בשביל זה? בשביל כזה יהודים, אני לשואל, בשביל כזה יהודים? ... בציטוט זה מתחילה להתבהר מגמתו של ספר זה. שהוא בבחינת כתב-פולטור על חברה שלמה, חברה סודמית שאין בה נפש צדיקה אחת לרפואה, החברה הישראלית כפי שהיא מצטיירת בעיני אותו כותב אמריקאי-ישראלי לב חקק.

עם התפתחות העלילה המדומה והמכוננת של האסופים, כן גויים בלב גיבור הספר ריגשותי האפלים, מבלי שיבואו לידי פרוקן ראויל-שמו, תוך שכתבה-הת מגמת המחבר, שהיא בעצם נטילת טרמפ על מצוקתם של רבים: בני דור שלעולם לעולם לא נלווה את אבותינו ברידתם מנצחים מן המיגרש, בהיכנסם וכיזאם בקומה זקופה, משיגים את המיוקשם בעיצומה של גברים גדולים וזקופים. הם לא יתכנו דברים בחיך קטן אחד של כוח,

* לב חקק, "האסופים", הוצאת "תמוז", 160 עמודים.
** שימון בלס, "המעברה", הוצאת "עם עובד", 1964.
*** סמי מיכאל, "שוים נשורים יתה" הוצאת "בוט" 1973.

* שוליות של ספרים, בלשוננו של משה שמיר.

* משה שמיר, "במוידי", הוצאת "ספריית פועלים".